

Anna Hagen og Elin Sjønnesen

**Organisering av forskningsprogrammer i
Norges forskningsråd**

En kartlegging av trekk ved formell struktur og
beslutningsprosesser i programmene

NIFU skriftserie nr. 5/98

NIFU - Norsk institutt for studier
av forskning og høyere utdanning
Hegdehaugsveien 31
0352 Oslo

ISSN 0808-4572

Forord

NIFU gjennomfører i perioden 1995-98 et instituttprogram for studier av forskningspolitiske virkemidler i Norges forskningsråd. Programmet finansieres av Forskningsrådet, og omfatter studier av dets forskningsprogrammer, system for fagfelleevaluering og på rådets bruk av evalueringer.

En rekke personer i Norges forskningsråd har vært behjelpelige med å fremskaffe underlagsmateriale til kartleggingen. Vi takker alle som har bidratt med skriftlig og muntlig informasjon. Deres samarbeidsvilje har vært en forutsetning for gjennomføringen av kartleggingen.

Notatet er utarbeidet av Anna Hagen og Elin Sjønnesen.

Oslo, april 1998

Per O. Aamodt

Egil Kallerud

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	7
1.1	Bakgrunn og formål	7
1.2	Datamaterialet.....	8
1.3	Organisering av notatet.....	9
1.4	Videre studier.	9
2	Generelle retningslinjer for programvirksomheten	11
2.1	Hva er et program?.....	11
2.2	Tre hovedtyper.	12
2.3	Faser i gjennomføringen av et program.....	12
2.4	Programstyrenes sammensetning og oppgaver.	13
2.5	Programorganisering og søknadsbehandling.....	15
2.6	Evaluering.	17
2.7	Oppsummering.....	19
3	Programporteføljen 1996	20
3.1	Hvor mange og hvor store?.....	20
3.2	Hvem betaler?.....	25
3.3	Hvem styrer?.....	30
3.4	«Arven fra fortiden».....	32
3.5	Hva slags programmer?.....	32
3.6	Programorganisering og søknadsbehandling.....	34
3.7	Evaluering.....	37
3.8	Programstyrets rolle.....	38
3.9	Oppsummering.....	39
	Forkortelser	42
	Figuroversikt	43
	Tabelloversikt	43
	Kilder	44

Vedlegg

1. Oversikt over programmer som er med i undersøkelsen
2. Spørreskjema til kontaktpersoner på områdenivå
3. Spørreskjema til kontaktpersoner for de enkelte programmer

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og formål

Norges forskningsråd ble formelt etablert 01.01.1993. De fem rådene som ble samlet til ett var Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF), Norges allmennvitenskapelige forskningsråd (NAVF), Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLVF), Norges fiskeriforskningsråd (NFFR) og Norges råd for anvendt samfunnsforskning (NORAS). Disse ble opprettet på ulike tidspunkt og med ulike formål, og hadde over tid utviklet egne tradisjoner og rutiner for organisering, søknadsbehandling og evaluering.

Som ledd i arbeidet med «Grøholt-utredningen» om reorganiseringen av forskningsrådssystemet (NOU 1991:24¹), ble det utarbeidet et notat om programvirksomheten i de fem tidligere forskningsrådene. I notatet framgår at programbegrepet generelt var diffust, og at betydningen av hva som var et program varierte i de ulike rådene. Begrepet ble brukt om alt fra hovedinnsatsområder til enkeltstående forskningsprosjekter og ulike institusjonelle ordninger og tiltak. Enkelte kjennetegn så likevel ut til å gå igjen. For det første var programmene etablert som *midlertidige* organisatoriske løsninger. For det andre var de i prinsippet *målbrettede*, i motsetning til den såkalte frie forskningen. Programmene skulle være problemløsende ut fra et mål knyttet til anvendt kunnskap. Et tredje element var at programmene skulle virke *koordinerende* i den forstand at de skulle finansiere og organisere forskning på tvers av etablerte organisatoriske grenser (Ødegård, 1991²).

Ved reorganiseringen ble det valgt en modell med seks områdestyrer under ett hovedstyre. Grunnlaget for inndelingen var dels sektorbasert, dels disiplinbasert. De seks områdestyrene er: Industri og energi (IE), Bioproduksjon og foredling (BF), Miljø og utvikling (MU), Medisin og helse (MH), Kultur og samfunn (KS) og Naturvitenskap og teknologi (NT). Den modellen som ble valgt ble i stor grad begrunnet med behovet for en enklere forskningsrådsstruktur og bedre samordning og integrasjon i norsk forskningspolitikk (St.meld. nr.43 (1991-92)). I stortingsmeldingen og i prosessen som fulgte, ble det lagt stor vekt på utviklingen av en enhetlig rådsorganisasjon og -administrasjon (Kallerud, 1996:19³).

Formålet med denne rapporten er å se på hvordan programorganiseringen har utviklet seg i løpet av de fem årene som er gått siden Norges forskningsråd ble

¹ NOU 1991:24: Organisering for helhet og mangfold i norsk forskning, august 1991.

² Ødegård, E. (1991): NOU 1991:24, vedlegg 3: Forskningsrådenes programvirksomhet.

³ Kallerud, E. (1992): Strategisk forskning. Kommentarer til et forskningspolitisk begrep. NAVF, Rapport 5/92.

etablert. Vi vil i denne sammenheng være særlig opptatt av i hvilken grad det er etablert felles retningslinjer, begrepsbruk og praksis på tvers av de seks områdene i Norges forskningsråd. Kartleggingen er ment å gi et samlet bilde av programvirksomheten i Forskningsrådet.

I forprosjektet er det særlig to delspørsmål som vil bli belyst:

For det første ønsker vi å foreta en kartlegging av de formelle retningslinjer som er utformet for programvirksomheten. Er det utarbeidet felles retningslinjer, eller er det utviklet ulike retningslinjer under de ulike områdestyrene?

For det andre ønsker vi å få et bilde av hvordan programorganiseringen fortoner seg i praksis. Også her er vi opptatt av likheter og forskjeller på tvers av områdene. Samtidig vil det være interessant å se etter spor av tradisjoner og rutiner fra de tidligere forskningsrådene.

Avslutningsvis vil vi drøfte forholdet mellom formelle retningslinjer og faktisk programorganisering og søknadsbehandling.

1.2 Datamaterialet

Datamaterialet bygger på en spørreundersøkelse rettet mot kontaktpersoner for de seks områdene samt for hvert enkelt program i Forskningsrådet. (Vedlegg 2 og 3). Spørreskjemaene er supplert med annen skriftlig informasjon. I mange tilfeller er det også gitt tilleggsopplysninger over telefon. Spørreskjemaene ble samlet inn i september og oktober 1996.

Studien er avgrenset til programmer som ble tildelt midler i 1996. Spørreundersøkelsen ble imidlertid gjennomført forut for søknadsbehandlingen høsten 1996, slik at opplysninger fra denne behandlingsrunden ikke er med i undersøkelsen. Dette betyr også at programmer som ble tildelt midler første gang ved søknadsbehandlingen høsten 1996 ikke er med her. Videre er strategiske instituttprogrammer og internasjonale samarbeidsprogrammer holdt utenfor. Vedlegg 1 viser en oversikt over de programmene som er med i undersøkelsen.

1.3 Organisering av notatet

I kapittel to gir vi en oversikt over status for Forskningsrådets arbeid med å utvikle et sett av felles retningslinjer for programvirksomheten. I kapittel tre følger en beskrivelse av den samlede programporteføljen i 1996.

1.4 Videre studier

Rapporten er første del av studiet av rådets programportefølje. Ut over denne deskriptive kartleggingen av en del sentrale økonomiske og organisatoriske kjennetegn ved programmer - vil studien i neste fase også omfatte en analyse som skal munne ut i en skisse til et sett empiriske indikatorer om viktige forskningspolitiske dimensjoner ved forskningsprogrammer.

Det framgår av denne og andre liknende undersøkelser (f.eks. Ødegaard 1991), at programvirksomheten samlet sett er svært heterogen m.h.t. finansiering, organisasjon og formål. «Forskningprogram» brukes som en generisk term for et stort spekter av virkemidler rettet mot mange ulike forskningspolitiske mål. Den forskningspolitiske debatt om forskningprogrammets fordeler og ulemper m.h.t. omfang og rolle i den samlede FoU-finansiering, programmets styringsformer og -grad, programforskningens kvalitet og resultater m.v. kan sjelden vise til systematisk empirisk informasjon, og preges gjerne av at sterkt motstridende synspunkter om «forskningprogrammer» i sin alminnelighet settes opp mot hverandre på grunnlag av enkeltteksempler og personlige erfaringer. Det er behov for mer systematisk informasjon om det heterogene spekter av organisasjonsformer, formål og virkemidler som skjuler seg under programtermen.

Vårt studium av Forskningsrådets virksomhet så langt indikerer at det fremdeles er langt fram før det kan foreligge et slikt indikatorsett for Forskningsrådets programvirksomhet. Samtidig indikerer det likevel også at mye av det underlagsmateriale som trengs for et slikt system allerede er til stede i mye av den mer og mindre dokumenterte informasjon som rådet har om sin virksomhet. En begrensning er at de viktigste kategorier og rapporteringsrutiner som i dag brukes i programsammenheng i første rekke synes utviklet for administrative formål, med stort rom for det enkelte område, dels det enkelte program, for å utvikle sin egen forståelse av kategorier og ulik praksis m.h.t. organisering og rapportering. Et stykke på vei representerer rådets klassifisering av sine programmer i grunnforskningsprogrammer, handlingsrettede programmer og brukerstyrte programmer, en forskningspolitisk hovedkategorisering av programvirksomheten på et overordnet nivå. Men denne klassifiseringen bygger på et begrenset og lite systematisk utviklet utvalg av kriterier, som er ulike fra kategori til kategori (hhv. innholds-, formåls- og styringskriterier), og i liten grad er bygget ut gjennom et bredere sett av systematiske indikatorer som gir informasjon om programmene under de ulike kategoriene m.h.t. forskningspolitisk innhold og struktur. Med utgangspunkt i de analyser

som er gjort i denne rapporten, vil vi i neste fase drøfte behovet og muligheten for å gi mer systematisk informasjon om sentrale forskningspolitiske dimensjoner i programvirksomheten, med utgangspunkt i tilgjengelig informasjon om forhold som:

- hvem finansierer;
- hvem mottar midlene/utfører forskningen (institusjon, disiplin/fagområde);
- forskningens innhold/orientering (basalt, anvendt, utviklingsorientert);
- hva slags resultater (struktur/profil m.h.t. ulike resultattyper);
- hva er formålet/-ene med programmet;
- hvem er hovedmålgruppen(e) for forskningen;
- organisasjon (bl.a. hvem er representert i styringsorganet);
- styringsform og -grad (jf. denne rapportens drøfting av “aktivitetsindikator”).

2 Generelle retningslinjer for programvirksomheten

Dette kapitlet er basert på opplysninger fra kontaktpersoner i administrasjonen i de seks områdene om hvilke generelle retningslinjer som gjelder for programvirksomheten. Datagrunnlaget er skriftlige dokumenter og samtaler med informantene.

Rådets arbeid med utvikling av felles retningslinjer og terminologi for programvirksomheten har pågått siden etableringen i 1993, og pågår fremdeles. Framstillingen er derfor basert på det «ferskeste» materialet som var tilgjengelig for oss på tidspunktet for datainnsamlingen. Det tas forbehold om at disse retningslinjene er under stadig utvikling, og at opplysningene derfor fort vil bli foreldet. En gjennomgang og drøfting av retningslinjene på et generelt nivå kan likevel gi et visst innblikk i Forskningsrådets virksomhet, og innsikt i likheter og forskjeller i programvirksomheten på tvers av områdene.

2.1 Hva er et program?

Vi har sett at *midlertidighet*, *målrettethet* og *koordinering* fremsto som sentrale kjennetegn da Ødegård foretok en kartlegging av programvirksomheten i 1991. Disse finner vi også igjen i Forskningsrådets nye retningslinjer for programvirksomheten, der programbegrepet gis følgende innhold⁴.

Et forskningsprogram er en strategisk målrettet, koordinert og tidsbegrenset forskningsinnsats for å fremskaffe ny kunnskap eller kompetanse innen et avgrenset felt (tema og/ eller bransje) der ansvaret for gjennomføringen, innen fastlagte økonomiske og faglige rammer, er delegert til et programstyre oppnevnt av et områdestyre.

I tillegg er det lagt til en forutsetning om at et program skal forvaltes av et eget programstyre. Konkrete program- og arbeidsplaner skal ifølge retningslinjene danne grunnlaget for programvirksomheten. Videre heter det at den samlede prosjektporteføljen kan bestå av forskerinitierte søknader som vurderes ut fra faglig kvalitet og relevans, og/eller prosjekter som er initiert av Forskningsrådet.

Prosjekter i et program kan finansieres ved forskningsrådsmidler (dvs. departements-bevilgninger), egne midler fra institusjoner og brukerfinansiering (i form av annen offentlig/privat finansiering). Som en hovedregel heter det at det totale årlige budsjett ikke bør være mindre enn 5 mill. kr. og ikke større enn 50-70 mill. kr.

⁴ DOKSY 2.5.1, datert 30.5.96 (internt dokument).

når eventuell brukerfinansiering er medregnet. Den normale varigheten for et program skal være rundt fem år.

2.2 Tre hovedtyper

Det skilles mellom tre hovedtyper av programmer:

- *Grunnforskningsprogram:* Nettverksprogram som skal sikre faglig kunnskap og kompetanse innenfor prioriterte forskningsområder.
- *Handlingsrettet program:* Program som primært er rettet mot offentlig sektor og interesseorganisasjoner. Skal bidra til å bedre kunnskapsgrunnlaget for planlegging på forskjellige forvaltningsnivå, for utvikling av offentlig sektor og for politiske beslutninger.
- *Brukerstyrt program:* Program rettet mot utvikling av næringslivet, hvor brukere og forskere i samarbeid legger premissene, og hvor brukere deltar med ca 50 % av finansieringen.

Det påpekes at kategoriene ikke er gjensidig utelukkende. Både grunnforskning, handlingsrettet og brukerstyrt forskning kan innen enkelte fagfelt være representert innenfor ett og samme program.

2.3 Faser i gjennomføringen av et program

Et program skisseres ved tre hovedfaser: initiering/planlegging, gjennomføring og avslutning. Om *initiering* av nye programmer heter det at dette som regel skal skje gjennom vedtak i forbindelse med det årlige budsjettarbeidet i Forskningsrådet. Det legges opp til at nye forskningsprogrammer skal være i tråd med Rådets strategiske planer. Det åpnes likevel for muligheten til at også forskere og brukere kan komme med forslag og innspill til nye programmer.

Den faglige innretningen til nye programmer skal vedtas av områdestyrene. Det er også områdestyrene som er formelt ansvarlige for å konkretisere forslag og sørge for gjennomføringen av nye programmer. I planleggingsfasen skal det legges vekt på konkretisering av mål og delmål og kartlegging av sentrale problemstillinger og forskningsoppgaver. I brukerstyrte programmer skal det også skaffes ekstern finansiering til programmene. I alle programmer stilles krav om både fagkunnskap og kjennskap til brukernes behov. Både sentrale fagfolk og representanter fra brukermiljøer (næringsliv, forvaltning, organisasjoner) skal ifølge retningslinjene delta i planleggingsfasen, gjennom en egen planleggingsgruppe. Programplanen som utarbeides i denne fasen skal være så konkret at gjennomføringen av programmet kan delegeres til et programstyre.

Områdestyret oppnevner et programstyre, som er ansvarlig for den løpende styringen og oppfølgingen i den neste fasen, *gjennomføringsfasen*. Dette innebærer at programstyret har ansvaret for å utarbeide en handlingsplan, for å velge ut eller initiere prosjekter, og for den generelle koordinering og oppfølging av programarbeidet. Programstyret rapporterer til områdestyret gjennom områdedirektør, og skal arbeide selvstendig innenfor de opptrukne rammene. Områdestyret skal følge opp arbeidet gjennom programstyrets rapporter om programmets framdrift og oppnådde resultater.

2.4 Programstyrenes sammensetning og oppgaver

Som en generell regel heter det at programstyrene skal være sammensatt av forskere og brukere. Videre skal det tas hensyn til kjønnsfordeling og geografisk spredning ved sammensetningen. Det skal normalt ikke være flere enn sju medlemmer i et programstyre⁵. Unntak fra denne hovedregelen finner vi i KS' grunnforskningsprogrammer som består av bare forskere. I NT har det gjerne vært en overvekt av forskere, slik at forskerne har utgjort nærmere 2/3 av programstyrets medlemmer. Her er det naturlig å nevne at det teknologisk-naturvitenskapelige fagområdet skiller seg fra de andre områdene i Forskningsrådet, ved at ansvaret for grunnforskning og anvendt forskning ikke er samlet under ett områdestyre. NT har et særlig ansvar for grunnforskningen, mens IE har hovedansvaret for den brukerrettede delen av forskningen. Forskerdominansen i NT må ses på bakgrunn av grunnforskningsansvaret i dette områdestyret. Ellers finner vi små variasjoner på tvers av områdene, med unntak av at BF gjerne har hatt noe større programstyrer med 8-12 representanter.

Flere av områdestyrene viser til et standardmandat eller en veiledende mal for programstyrene. I Kultur og samfunn gjelder en slik mal i første rekke for de handlingsrettede programmene, mens det vil være større variasjon i mandatene til grunnforskningsprogrammene. Ellers er det tilsynelatende liten variasjon i programstyrenes mandater. Følgende trekk ser ut til å gå igjen på tvers av områdestyrene:

Områdestyret vedtar programmets økonomiske, faglige, tidsmessige og andre rammer og oppnevner et programstyre. Programstyret konkretiserer og utdyper programmets mål og prioriteringer i et programnotat eller handlingsplan som skal godkjennes av områdestyret. Rapporteringen til områdestyret skjer for øvrig gjennom årlige budsjetter og rapporter, og gjennom en sammenfattende slutt-rapport. Programstyret har ansvaret for å ta initiativ til prosjekter og til å vurdere egnede forskningsmiljøer og prosjekter i forhold til programmets mål og priori-

⁵ Kilde: Internt notat *Om forskningsprogrammer i Norges forskningsråd. Rapport fra nedsatt arbeidsgruppe*. (Datert 5.4.95)

teringer. Videre skal programstyret følge opp igangsatte prosjekter, stimulere til samarbeid og nettverksbygging og ivareta formidlingen til aktuelle aktører.

Sekretariatet til forskningsprogrammene vil normalt bestå av en *programkoordinator* med nødvendig kontorstøtte⁶. Programkoordinatoren skal arbeide ut fra de retningslinjer programstyret trekker opp og rapporterer til programstyret i saker som gjelder programarbeidet. Programkoordinatoren kan være ansatt i Forskningsrådets administrasjon eller det kan engasjeres en ekstern person til oppgaven. Om det engasjeres en ekstern programkoordinator, kan Forskningsrådet i tillegg møte med en observatør på styremøtene. Observatøren skal i slike tilfeller fungere som et bindeledd mellom Forskningsrådet og programstyret.

Programstyreleder vil normalt ha ansvaret for å innkalle til og lede programstyremøter, og sørge for at Forskningsrådets habilitetsregler følges. Programkoordinatoren på sin side vil ha ansvaret for den daglige drift av programmet.

Programstyret kan også vurdere behovet for å engasjere en forskningsleder som skal bidra til den faglige koordinering og gjennomføring av programmet. Forskningsledere deltar i programstyrets møter, men har ikke stemmerett. I områdene KS, MH og MU vurderes behovet for forskningsleder innenfor det enkelte program. I BF, IE og NT derimot benyttes ikke forskningsleder i programmene.

I selve søknadsbehandlingen kan programstyret benytte seg av eksterne konsulenter. Alt etter behov varierer det i hvilken grad eksterne konsulenter benyttes. Dette går nærmere fram av tabell 7, kapittel 3.6.

⁶ I NT og IE benyttes betegnelsen *programleder* om programmets administrative leder. Innenfor disse områdene spiller administrasjonen en mer aktiv rolle i driften av programmene. Dette vil vi komme tilbake til.

2.5 Programorganisering og søknadsbehandling

Vi har sett at det formelle ansvaret for gjennomføringen av programmet, selve søknadsbehandlingen, er delegert til programstyrene. I Forskningsrådets terminologi skjer initiering av nye programmer og oppnevning av programstyrer på 2. styringsnivå (områdenivå), mens søknadsbehandlingen foregår på 3. styringsnivå (programstyrenivå i denne sammenheng). Når det gjelder retningslinjer for søknadsbehandlingen finner vi derfor variasjoner både mellom områdene og innenfor det enkelte område.

I KS vil utlysningsformer variere i ulike programmer, noe som også får betydning for søknadsbehandlingen. I de handlingsrettede programmene vil programstyret ofte invitere forskningsmiljøene til å formulere prosjektforslag, eller de vil plassere forskningsoppdrag direkte i en forskningsinstitusjon. I grunnforskningsprogrammene vil det vanligvis bare være generell utlysning av midler. I tillegg til de retningslinjer som ligger i mandatet, skal programstyret i prinsippet alltid legge vekt på søkerens og forskningsmiljøets faglige kvalifikasjoner og prosjektets kvalitet og relevans. Saksforbereders vurdering skal konkludere med om prosjektet er klart støtteverdig, svakt støtteverdig eller ikke støtteverdig. Eksterne konsulenter brukes når programstyremedlemmene ikke selv har den nødvendige kompetanse til å vurdere søknadene.

MH skiller seg fra de andre områdene i Forskningsrådet ved at søknadene vurderes av disiplinbaserte *faggrupper* (som også behandler søknader om "frie midler") før de behandles i programstyrene. Faggruppene foretar en kvalitetsvurdering basert på vitenskapelige/ faglige kriterier. Den samlede vurderingen av søknadene angis med en karakter på skalaen en til fire, med én desimal. Én betyr «klart støtteverdig», mens fire betyr «ikke støtteverdig». I tillegg til den faglige vurderingen skal det foretas en «strategisk vurdering» av søknaden. Dette innebærer en vurdering av om prosjektet dekker spesielle nasjonale kunnskapsbehov, og om norske forhold ligger spesielt godt til rette for forskning på området. Det skal også vurderes om det er et spesielt behov for kompetanseoppbygging på feltet, og om Forskningsrådet har god tilgang på alternativ forskningsfinansiering i det aktuelle prosjektet. Programstyrene får søknadene med faggruppens vurderinger, og programstyrets oppgave blir så i første rekke å vurdere prosjektenes relevans i forhold til programmets samlede mål og prioriteringer. På dette grunnlag utarbeides en prioriteringsliste til områdestyret.

Erfaringene med to-trinnsmodellen i MH har vært at modellen fungerer bedre jo mer grunnforskningspreget og medisinsk faglig en søknad er. Prosjekter av ikke-medisinsk karakter, som f.eks. tar sikte på å utvikle et produkt, en løsning eller en tjeneste som kan benyttes i medisinsk praksis eller i helseforvaltningen, passer dårligere inn i modellen. Områdestyret har derfor vedtatt å beholde totrinnsmodellen som grunnmodell, men samtidig holde muligheten åpen for at noen

søknader skal kunne bli unntatt for faggruppевurdering. For disse søknadene vil eksterne konsulenter foreta den faglige vurderingen av søknadene.

Det er administrasjonen i MH som i samråd med programkoordinator og/ eller programstyreleder vurderer hvilke søknader som skal unntas fra faggruppевurdering. Disse søknadene sendes til eksterne fagkyndige konsulenter for vurdering, evt. for vurdering av deler av søknaden. Hver søknad skal vurderes av to konsulenter, og en tredje skal trekkes inn om det er stort sprik i vurderingene. Med utgangspunkt i konsulentens og programstyrets egne vurderinger innstiller programstyret søknaden etter programrelevans⁷.

IE har et særlig ansvar for forskning rettet mot næringslivet. Dette gjenspeiler seg både i arbeidsform og i kriterier for vurdering av prosjekter. Blant annet har administrasjonen fått relativt stor frihet til å foreta beslutninger på vegne av programstyret. Prosjektbevilgninger inntil 3 mill. kroner pr. år kan effektueres av Forskningsrådets administrasjon. Administrasjonens innstilling legges da i ettertid fram til formell godkjenning i programstyret. Videre er administrasjonen ansvarlig for å utarbeide korte, sammenfattende innstillinger som grunnlag for bevilgningsvedtak i programstyret. Denne modellen bygger på utstrakt bruk av ekstern kompetanse i søknadsbehandlingen.

I søknadsbehandlingen i IE blir det lagt vekt på at prosjektet ikke ville blitt gjennomført uten offentlig medfinansiering, at prosjektet er prioritert av den aktuelle bedriftens ledelse og ellers er i samsvar med bedriftens strategi. Videre skal prosjektene sikre «god ressursutnyttelse og en bærekraftig ivaretagelse av miljøhensyn». Muligheter for styrking av samarbeidsrelasjoner mellom bedrifter og forskningsinstitusjoner skal også vektlegges.

Karakteristisk for IE er kravet om medfinansiering fra brukerne. Størrelsen på støtten fra Forskningsrådets side vil avhenge av prosjektets karakter. I «grunnleggende industriell forskning» vil Forskningsrådet kunne finansiere inntil 50% av kostnadene. I «utviklingsprosjekter» vil Forskningsrådets støtte være begrenset oppad til 25% av prosjektkostnadene. Ut over dette vil Forskningsrådet kunne øke støtten ut fra regionalpolitiske hensyn eller ut fra særskilte hensyn til små og mellomstore bedrifter.

⁷ Områdestyret besluttet i 1997 å revidere den modell som her er beskrevet. En hovedkonsekvens av endringen er at den enkelte søknad nå skal behandles direkte i den faggruppe eller det programmet den faglig og relevansmessig tilhører, dvs at programsøknadene ikke først behandles i en faggruppe. Områdestyret legger imidlertid vekt på “peer review”-ordningen og at søknadene rangeres samlet ved behandling i en gruppe.

I MU er det utviklet en egen mal for faglig vurdering. I dette skjemaet vurderes søkerens og forskningsmiljøets kvalifikasjoner, prosjektets faglige kvalitet og vitenskapelige betydning, og forventet nytte og bidrag til utvikling av fag eller forskningsmiljøer. Disse momentene rangeres fra fremragende/klart støtteverdig til dårlig/ikke støtteverdig. Det skal også foretas en totalvurdering av det enkelte prosjekt. Denne malen tilpasses de ulike programmenes behov. Fra administrasjonens side påpekes det at utvelgelseskriteriene i prinsippet er de samme, men at de vektlegges forskjellig i de ulike programmene.

I NT sendes alle nye og store prosjektsøknader til ekstern ekspertvurdering før behandling i programstyret. Det skal foretas en vurdering av prosjektleders og eventuelle individuelle kandidaters kvalifikasjoner, prosjektets faglige kvalitet og vitenskapelige betydning og forventet nytte og bidrag til utvikling av fag og forskningsmiljø. Vurderingsskalaen er femdelt: «fremragende», «meget god», «god», «mindre god» og «dårlig». Det skal også foretas en totalvurdering av søknaden.

2.6 Evaluering

På spørsmål om retningslinjer for evaluering, viser informantene til Forskningsrådets generelle retningslinjer⁸. Det skilles mellom *evalueringer*, utført av eksterne, uavhengige aktører og *egenvurderinger*, utført av programstyret selv. Mens egenvurderinger normalt skal gjennomføres ved avslutningen av ethvert program, legges det opp til en relativt restriktiv linje når det gjelder igangsetting av nye evalueringer. Slike skal i henhold til de nye retningslinjene bare gjennomføres når de kan «frambringe ny informasjon av betydning for planleggings- og beslutningssituasjoner». Følgende definisjon av evalueringsbegrepet legges til grunn⁹:

En FoU-evaluering er en samling og bearbeiding av informasjon med påfølgende vurdering, så systematisk og objektiv som mulig, av en planlagt, pågående eller avsluttet FoU-aktivitet (-prosjekt, -program, -disiplin e.l., -institutt eller -politikk), herunder en vurdering av dens design, implementering, resultater, bruk eller effekter. Målet er å fastslå kvaliteten og relevansen til aktiviteten; herunder grad av måloppnåelse, effektivitet, virkningsgrad og bæredyktighet. En evaluering skal fremskaffe informasjon som er både troverdig og anvendelig og skal utføres på en måte som dekker behovet for adekvat beslutningsinformasjon både på operativt og strategisk nivå, hos de forskningsutførende og de finansierende parter.

⁸ Nedfelt i «Evalueringshåndbok for Norges forskningsråd» og DOKSY 3-7-20 (internt dokument).

⁹ Ifølge håndboka er dette en presisering av det evalueringsbegrep som benyttes i OECD.

Tre hovedbegrunnelser for å gjennomføre FoU-evalueringer trekkes frem. For det første skal bruk av offentlige FoU-midler kunne begrunnes og legitimeres. For det andre kan en evalueringsprosess i seg selv bidra til kvalitetssikring av forskning ved å gi innsikt i kunnskapsproduksjonen. Åpenhet i prosessen regnes som en forutsetning for at evalueringen skal få en slik læringsfunksjon. Endelig kan en evaluering gi beslutningsunderlag for strategiske valg.

En rekke ulike analysetyper som kan være aktuelle i evalueringssammenheng blir beskrevet: Tiltaksanalyse, effektanalyse, årsaksanalyse, prosessanalyse, måloppfyllelsesanalyse, effektivitetsanalyse og formativ evaluering. Valg av analysetype må ifølge håndboka vurderes ut fra hva som er formålet med den enkelte evaluering.

Ved valg av evaluator heter det at de berørte parter, herunder de som skal evalueres, bør få anledning til å komme med forslag til aktuelle evaluatore. Det skal utarbeides en oppdragsbeskrivelse som spesifiserer hva som skal evalueres, samt når, hvor, hvordan og hvorfor en evaluering skal gjennomføres. Sammensetningen av evalueringsorganet skal svare til de kompetansebehov som framgår av oppdragsbeskrivelsen. Det kan også være aktuelt å sette evalueringoppdraget ut på anbud.

Evaluators tolkning og presisering av oppdragsbeskrivelsen skal legges fram og godkjennes av Forskningsrådet før evalueringsarbeidet kan begynne.

I forbindelse med gjennomføringen av evalueringen, heter det at «de impliserte parter» skal trekkes inn i prosessen. Det anbefales også at det opprettes en referansegruppe som får anledning til å kommentere design, gjennomføring og foreløpige funn i evalueringsarbeidet. De som blir evaluert skal også gis mulighet til å kommentere et utkast til evalueringsrapporten. Den endelige rapporten skal sendes på høring til de som er blitt evaluert, til tiltakshaver/programstyret og til aktuelle brukere av evalueringresultatene. Deretter skal evalueringen normalt behandles av områdestyret. Det anbefales at Forskningsrådet etter en viss tid, f.eks. etter to år, foretar en gjennomgang av status for oppfølging av de vedtak som ble gjort som en følge av evalueringen.

Vi kan oppsummere Forskningsrådets retningslinjer for evaluering i noen hovedpunkter:

- Områdene skal være relativt tilbakeholdne med å vedta programevalueringer, mens egenvurderinger normalt skal foretas ved avslutningen av hvert program
- Det bør legges stor vekt på forberedelsen av en evaluering og utformingen av en presis oppdragsbeskrivelse

- Det bør sikres åpenhet i prosessen

Håndboka gir retningslinjer for den administrative behandlingen og for utformingen og redigeringen av den endelige evalueringsrapporten. Det er imidlertid få konkrete retningslinjer for selve *gjennomføringen* av evalueringen. Det går også klart fram i innledningen til evalueringshåndboka at dens sentrale målgruppe er saksbehandlere internt i Forskningsrådet.

2.7 Oppsummering

Vi har sett at programmer i Norges forskningsråd beskrives som en målrettet, koordinert og tidsbegrenset forskningsinnsats, der et programstyre har ansvaret for gjennomføringen. Programstørrelsen kan variere mellom fem og sytti millioner kroner, og den normale varigheten skal ligge rundt fem år. Det skilles mellom tre hovedtyper av programmer: grunnforskningsprogrammer, handlingsrettede programmer og brukerstyrte programmer. Områdestyret skal være sentrale i forbindelse med initiering og avslutning av et program, mens programstyret har ansvaret for gjennomføringen av programmet. Retningslinjene for sammensetning av programstyret ser også i hovedsak ut til å gjelde for alle områdene.

Noe mer variasjon finner vi når vi kommer til retningslinjer for programorganisering og søknadsbehandling. Her ser det i noen grad ut til å være utviklet egne retningslinjer i de ulike områdene. I tillegg kan det være variasjon mellom ulike typer programmer innenfor det enkelte område. Når det gjelder evaluering, ser det ut til å være stor grad av bevissthet om de generelle retningslinjer som er utformet i "Evalueringshåndbok for Norges forskningsråd".

Her har vi beskrevet de formelle retningslinjer for programvirksomheten slik de er formulert i interne dokumenter i Norges forskningsråd. Slike retningslinjer formuleres nødvendigvis på et overordnet nivå og må konkretiseres i det enkelte program. Faktiske trekk ved organisering og søknadsbehandling er tema for neste kapittel.

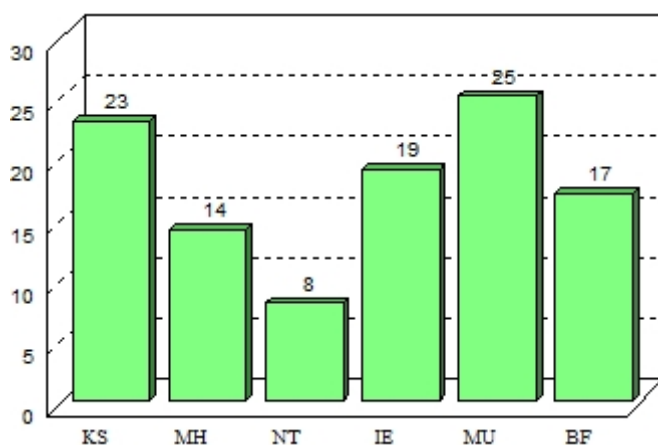
3 Programporteføljen 1996

I dette kapitlet vil vi beskrive enkelte trekk ved programporteføljen i Forskningsrådet i 1996. Framstillingen er basert på opplysninger fra en spørreskjemaundersøkelse rettet mot kontaktpersoner for det enkelte program (vedlegg 3).

Først ser vi på antall programmer, programmenes størrelse, og på finansieringsstrømmene til programmene. Deretter går vi nærmere inn på sammensetningen av programstyrene, med særlig vekt på balansen mellom forsker- og brukerrepresentanter. Vi har også forsøkt å få svar på hvor stor del av dagens programportefølje som består av programmer som er overført fra det «gamle» forskningsrådssystemet. For å få et bilde av hvilken type programmer det her dreier seg om, har vi bedt våre informanter om selv å klassifisere programmene i henhold til Forskningsrådets egne kategorier; grunnforskningsprogrammer, handlingsrettede programmer og brukerstyrte programmer.

Som antydnet i kapittel 2, har områdene valgt ulike modeller for gjennomføringen av sine programmer. Bla. finner vi at bruk av forskningsledere og eksterne konsulenter varierer en del. Vi har forsøkt å få en oversikt over praksis også på dette området, og resultatene av dette blir presentert i et eget avsnitt om organiseringen av programmene. Vi har også stilt spørsmål om hvorvidt programmene er evaluert og hvilken type evaluering det i så fall dreier seg om. For å få et inntrykk av programstyrets rolle, har vi forsøkt å kartlegge programstyrets aktiviteter i ulike faser av beslutningsprosessen. På bakgrunn av disse svarene har vi konstruert en “aktivitetsindeks” som blir presentert og drøftet mot slutten av dette kapitlet.

3.1 Hvor mange og hvor store?

Figur 1 Antall programmer i de ulike områdene i Norges forskningsråd i -

Figur 1 viser at det er stor variasjon mellom områdene når det gjelder antall programmer. NT har lavest antall programmer med sine åtte, mens MU og KS har flest med henholdsvis 25 og 23 programmer. IE, BF og MH havner i en mellomgruppe med henholdsvis 19, 17 og 14 programmer. Tabell 1 viser programporteføljen fordelt på de ulike områdene i Forskningsrådet.

Vi har sett at en programperiode i henhold til Forskningsrådets generelle retningslinjer normalt skal ha en varighet på ca fem år. Ser vi på porteføljen for 1996, ligger den gjennomsnittlige varigheten på litt over fem år. Programmene i KS har i snitt en noe lengre varighet, mens IEs programmer har den korteste gjennomsnittlige varigheten. Det er imidlertid snakk om ganske små variasjoner.¹⁰

For å få et bilde av «alderen» i programporteføljen, har vi anslått programmenes gjennomsnittlige «fartstid», dvs. hvor mange år som er gått siden programmet ble startet opp. Vi ser at IE har den yngste programporteføljen, med en gjennomsnittlig fartstid på to år. Dette henger naturlig sammen med reorganiseringen av programvirksomheten i 1995/96. Som en følge av denne ble IEs programmer samlet i 12 større sektorprogrammer som dermed fikk ny formell oppstart. KS og MH har de eldste programporteføljene med en gjennomsnittlig fartstid på hhv 4,8 og 3,9 år

¹⁰ Det er en viss usikkerhet knyttet til disse tallene. For det første vil programmene i mange tilfeller strekke seg noe ut over den formelle programperioden. For det andre er enkelte av programmene gjennomført i to eller t.o.m. tre programperioder (I slike tilfeller har vi forsøkt som hovedregel å bare ta hensyn til den siste programperioden eller den/ de programperioden(e) vi har hatt mest fullstendige data for). For det tredje vil programmene i flere tilfeller i realiteten være en fortsettelse av et tidligere program, men under et annet navn. Programmets varighet blir da en mer problematisk størrelse.

Tabell 1: *Programmenes antall og størrelse i de ulike områdene i Norges forskningsråd i 1996. Gjennomsnittstall¹¹ (unntatt «antall programmer» i de ulike områdene).*

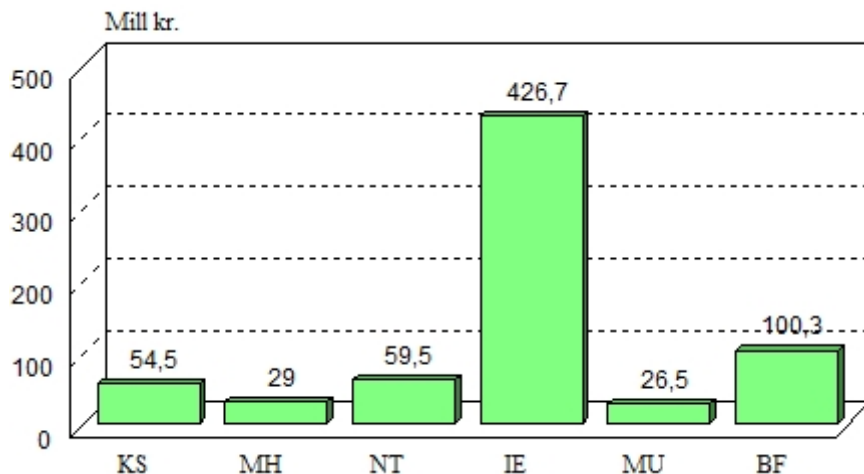
Omr.	1 Antall progr. -96	2 Varighet (ant. år fra start - slutt)	3 "Fartstid" (ant. år pr. -96)	4 ¹² Budsjett pr. program Mill. kr.		5 Budsjett pr. progr./år Mill. kr. (Kolonne 4:2)		6 Ant. prosj. pr. progr. til nå	7 Ant. prosj. pr. progr. pr. år (Kol.6:3)	8 Kroner pr. prosjekt 1000 kr. (Kolonne 5:7)	
				Dep.	Totalt	Dep.	Totalt			Dep.	Totalt
KS	23	6,9	4,8	51.3	54.6	7.4	7.9	41,3	8,6	865	920
MH	14	5,1	3,9	27.5	29.0	5.4	5.7	26,5	6,8	794	837
NT	8	5,4	2,7	51.8	59.5	9.6	11.0	37,1	13,7	700	805
IE ¹³	19	4,6	2,0	177.9	426.7	38.7	92.8	39,7	19,9	1.944	4.662
MU	25	5,2	3,0	23.8	26.5	4.6	5.1	25,6	8,5	540	598
BF	17	5,2	2,6	84.8	100.3	16.3	19.3	49,8	19,2	849	1.005
Totalt Gj.snitt	106 17,7	5,4		69.5	116.1	12.9	23.6	36,7	12.8	1.006	1.471

¹¹ Programmer hvor vi mangler opplysninger om budsjett og/eller antall prosjekter er ikke med i beregningsgrunnlaget for gjennomsnittstallene (kolonne 2-8). Dette gjelder «Norsk utenrikspolitisk historie» (KS), «Program for rusmiddelforskning» (MH), «Program for avansert vitenskapelig utstyr» (NT) og «TEFT» (IE). Ei heller «PROSUS» (BF) og «Forskningsprogram om tvungen migrasjon, ressurskonflikter og utvikling» (BF) er med.

¹² Kolonnen er delt opp i departementenes andel av programmenes totale finansiering og samlet økonomiske ramme. (Gjelder også for kolonne 5 og 8). I totalbeløpet tilkommer andre finansieringskilder jfr. tabell 3.2 og fotnote 13. Tallene er avrundet til nærmeste hele hundrede tusen.

¹³ IE har før 1996 hatt et langt større antall programmer. I 1996 ble det imidlertid foretatt en reorganisering av programporteføljen ved at IE samlet sin programvirksomhet (ca 45 programmer) i 12 sektorprogrammer. Av de resterende syv programmene var det flere som skulle avvikles i 1996.

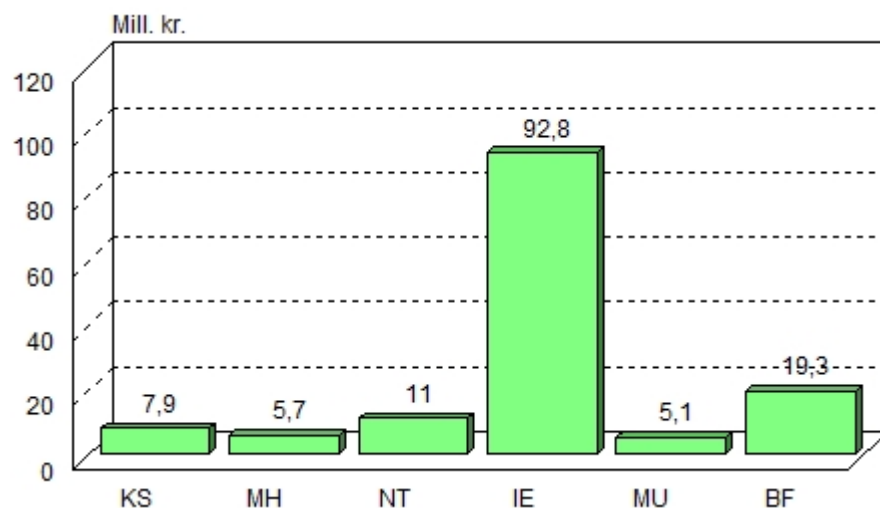
«Programstørrelse» er et sammensatt begrep. Vi har forsøkt å måle størrelse både ved å se på programmenes budsjetter og antall prosjekter, og ved å kombinere de to variablene. Uansett hvilket mål vi legger til grunn, kommer imidlertid IE ut med de klart største programmene i Forskningsrådet. Gjennomsnittlig (total)budsjett pr. program i IE utgjør godt over 400 millioner kroner, mens det i de andre områdene varierer fra 26 millioner i MU til 100 millioner i BF, jf. figur 2.

Figur 2 Gjennomsnittlig budsjett pr. program i de ulike områdene

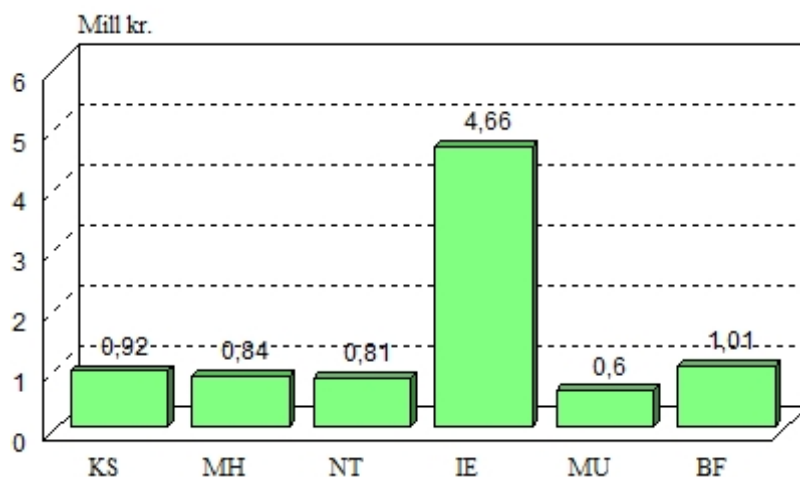
Ser vi på de årlige

budsjettrammene (figur 3), har IEs programmer et gjennomsnittlig års-budsjett på 93 millioner, mens totalbudsjettene i programmene i de andre områdene ligger på mellom 6 og 19 millioner i gjennomsnitt.

Figur 3 Gjennomsnittlig budsjett pr. program pr. år i de ulike områdene.

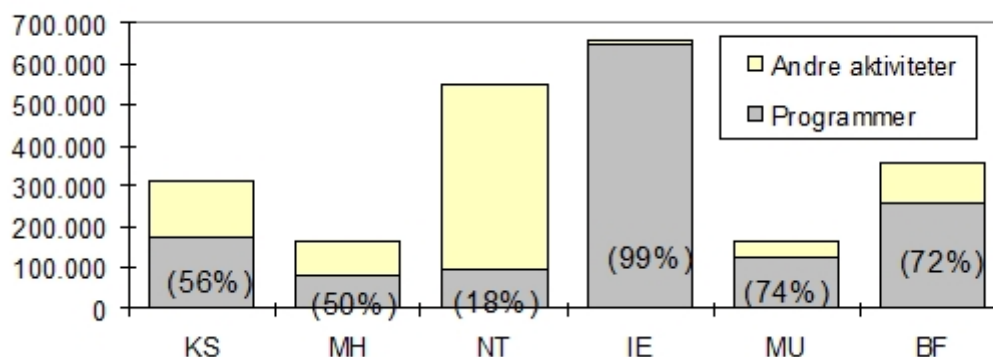
Om vi ser på kostnader pr. prosjekt (figur 4), ser vi at IE også har de største prosjektene, med en gjennomsnittskostnad på nærmere 4,6 millioner kroner pr. prosjekt. BF kommer som nummer to med vel 1 million pr. prosjekt, mens MU har de minste prosjektene med 0,6 millioner pr. prosjekt i gjennomsnitt.

Figur 4 Gjennomsnittlig budsjett pr. prosjekt (i program) i de ulike områdene.

Reorganiseringen av programporteføljen i IE er én forklaring på de store budsjettene i disse programmene. I 1996 ble det meste av programvirksomheten samlet i tolv sektorprogrammer. En annen viktig forklaring er at IEs programvirksomhet er basert på såkalt «brukerstyring». Brukerstyrt forskning forutsetter medfinansiering fra næringslivet, enten i form av egeninnsats eller som kontanttilskudd. I 1996 var ca. 57 prosent av IEs samlede programbudsjett finansiert ved hjelp av eksterne midler. Av disse var 54 prosent egeninnsats eller kontanttilskudd fra næringslivet, mens tre prosent kom fra andre offentlige kilder som SND, departementsoppdrag, etc. Disse opplysningene går frem av «Budsjett 1996 for IE».

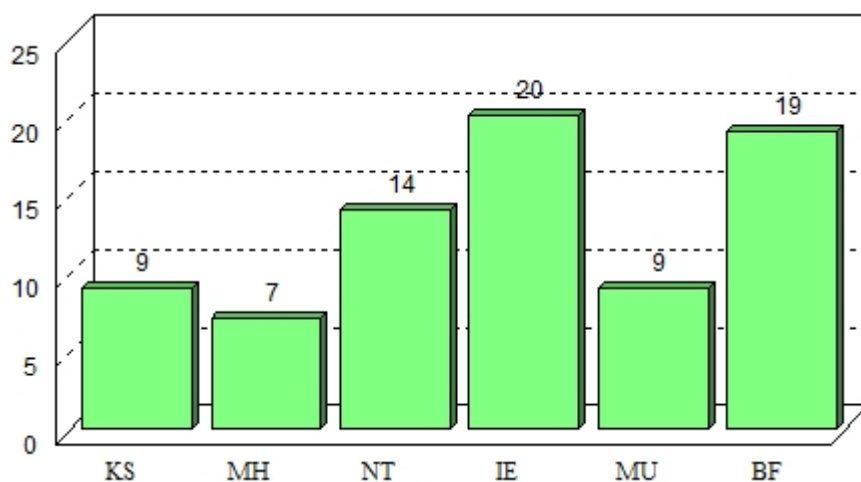
Det er viktig å merke seg at programmenes betydning som virkemiddel også varierer sterkt i de ulike områdene. Figur 5 tar utgangspunkt i områdenes budsjetter for 1996, («Budsjett 1996").

Figur 5 Programmenes andel av totalbudsjettet i 1996 for de ulike områdene. Prosenttall.

Vi ser at programmene totalt dominerer i IE, mens de i NT kun utgjør en mindre del av den samlede virksomheten. Også i MU og BF er programmene viktige virkemidler, mens de i KS og MH utgjør rundt halvparten av totalbudsjettet. En del av forklaringen på IEs store programmer ligger altså i at så og si hele IEs budsjett er fordelt på ulike programmer.

Ser vi på «programstørrelse» i forhold til antall prosjekter pr. år, er det IE og BF som peker seg ut med flest prosjekter (figur 6). Om vi ser på antall prosjekter som er finansiert hittil i programmene og fordeler på antall år som programmene hittil har vart, kommer IE og BF ut med hhv. 20 og 19 prosjekter i året pr. program. Dernest følger NT med 14 prosjekter, og til slutt KS, MU og MH med 7-9 prosjekter.

Figur 6 Gjennomsnittlig antall prosjekter pr. program pr. år i de ulike områdene

3.2 Hvem betaler?

Vi har gjennomført beregninger av hvordan budsjetttrammene for den samlede programporteføljen i Norges forskningsråd fordeler seg på ulike finansieringskilder. Dette er gjort med utgangspunkt i totalbudsjettet (for hele programperioden) for hvert enkelt program¹⁴, og er vist i tabell 2 på neste side.

¹⁴ Tallmaterialet er i hovedsak hentet inn gjennom spørreundersøkelsen, men er i noen grad supplert med tall fra Forskningsrådets «Budsjett 1996». I tillegg til finansiering fra det enkelte departement, har vi benyttet kategoriene «annen offentlig», «egenfinansiering», «annen privat» og «annet». Kategorien «annen offentlig» omfatter bl.a. SND. «Egenfinansiering» betyr her at de som søker om programmidler selv dekker en del av kostnadene. Dette er særlig aktuelt i IE, der industrien selv forutsettes å bidra med midler. Kategorien «annen privat» omfatter bl.a. NHO.

Tabell 2: Totalbudsjett¹⁵ (hele programperioder) for programporteføljen i 1996 fordelt på finansieringskilder. Tall i mill. kr og prosent.

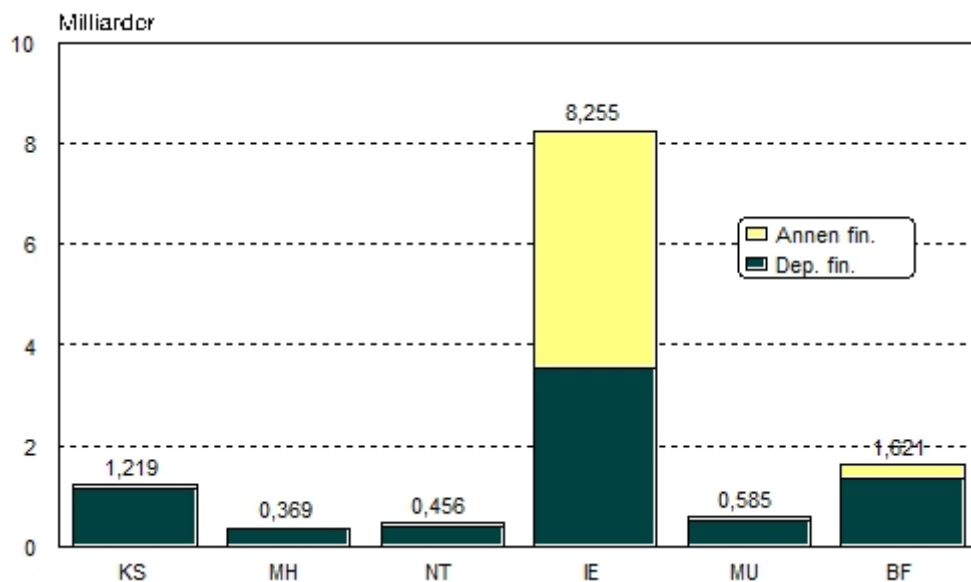
Dep.	KS	MH	NT	IE	MU	BF	Totalt	%
AD	48,0	-	-	-	-	-	48,0	0,4
BFD	65,1	8,8	-	-	-	-	73,9	0,6
FIN	64,7	-	-	-	4,4	-	69,1	0,5
FID	-	-	-	8,0	14,1	777,8	799,9	6,4
JD	11,7	-	-	-	-	-	11,7	0,1
KUF	594,1	123,0	164,1	-	39,6	55,1	975,9	7,8
KAD	64,6	27,8	-	166,0	1,8	4,7	264,9	2,1
KD ¹⁶	2,0	-	-	-	-	-	2,0	-
LD	37,7	-	4,0	8,0	51,2	311,7	412,6	3,3
MD	45,9	-	-	8,0	317,7	38,1	409,7	3,2
NOE	104,3	40,4	206,7	3.032,7	90,0	75,9	3.550,0	28,4
SD	30,5	-	-	289,0	-	-	319,5	2,6
SHD	56,7	147,7	19,0	16,0	2,0	-	241,4	2,0
UD	18,8	-	-	-	93,5	-	112,3	0,9
Sum dep.	1.144,1	347,7	393,8	3.527,7	614,3	1.263,3	7.290,9	(58,3)
(%)	(15,7)	(4,8)	(5,4)	(48,4)	(8,4)	(17,3)		
Annen off.	47,5	18,0	-	40,1	64,4	121,9	291,9	2,3
Egenfin.	-	-	62,0	4.484,6	-	142,5	4.689,1	37,5
Annen priv.	5,3	2,6	-	202,3	-	-	210,2	1,7
Annet	22,0	-	-	-	-	-	22,0	0,2
Annen fin.	74,8	20,6	62,0	4.727,0	64,4	264,4	5.213,2	(41,7)
(%)	(1,4)	(0,4)	(1,2)	(90,7)	(1,2)	(5,0)		
Totalt	1.218,9	368,3	455,8	8.254,7	678,7	1527,7	12.504,1	(100)
(%)	(9,8)	(2,9)	(3,6)	(66,0)	(5,4)	(12,3)		

Ser vi på den samlede programporteføljen, ser vi at «annen finansiering» (enn departementsfinansiering) har en høy andel med 41,7 % av total finansiering. Dette skyldes i særdeleshet at IE med sine brukerstyrte programmer opererer med en høy grad av egenfinansiering i sine programmer (se også figur 7). Av departementene er

¹⁵ Det knytter seg en viss usikkerhet til programmene totalbudsjett og dermed også til finansierings-kildenes andel av budsjettet, da departementenes andel (i kr.) er beregnet ut fra departementenes %-vise andel av budsjett-tallene. Usikkerheten skyldes flere forhold. For det første er det slik at noen av programmene strekker seg over flere programperioder. I slike tilfeller har vi tatt hensyn til den siste programperioden, da det er denne vi har hatt mest fullstendige data om. For det andre har vi benyttet reelt budsjett der vi har hatt slike opplysninger (som regel for programmets levetid til nå), mens vi som regel har basert oss på anslag i programnotater m.m for de gjenværende levetid. Disse vil i noen tilfeller være urealistisk høye.

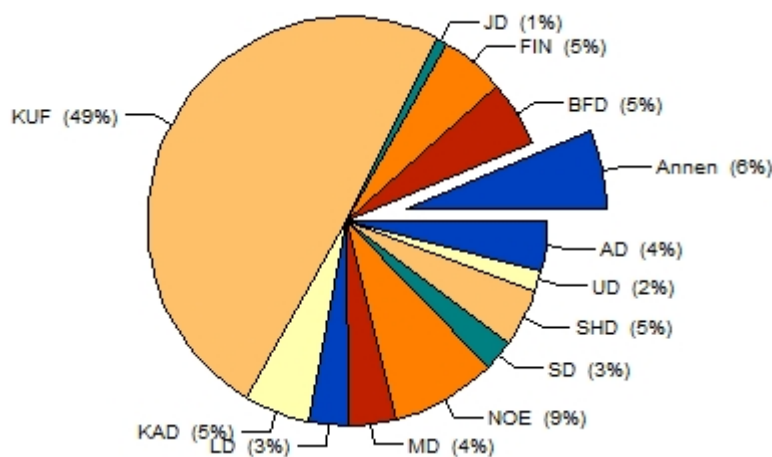
¹⁶ Bevilgningen på 2 mill. til KS går til forskningsprogrammet "Kultur- og tradisjonsformidlende forskning", som ellers i all hovedsak er finansiert av KUF.

NOE den klart største bidragsyteren til programvirksomheten. Langt etter NoE følger FID, LD, MD, KAD og SD. Som vi ser av tabell 3.2 er det imidlertid stor variasjon i departementenes og andre finansieringskilders deltakelse på tvers av områdene. KS er det området som har bredest finansieringsprofil, på departementssiden er det kun FID som ikke bidrar her.

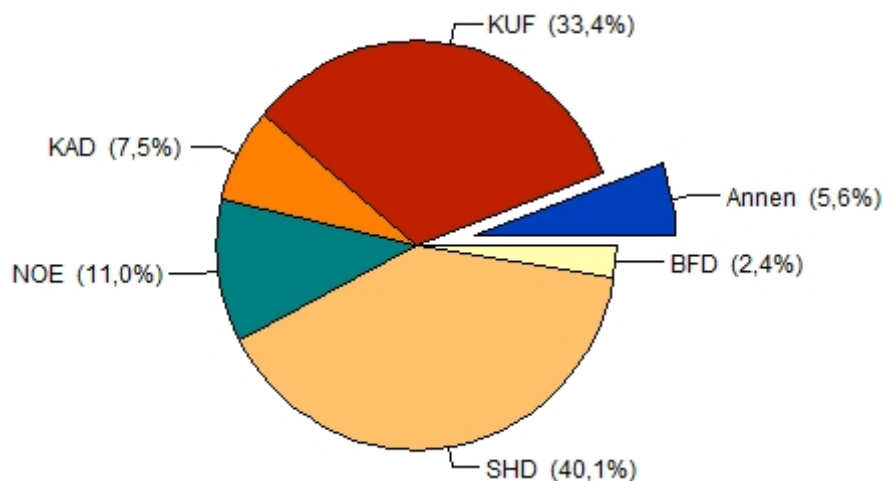
Figur 7 Totalbudsjettet for programporteføljen i 1996, fordelt på departement og andre finansierer.

I KS ser vi at KUF skiller seg ut som hovedfinansieringskilde med en andel på 49 %, (figur 8 på neste side). For øvrig er finansieringen av KS-programmer fordelt på en rekke ulike departement. Etter KUF er NOE det departement som bidrar mest til programporteføljen i KS, med en andel på 9 %.

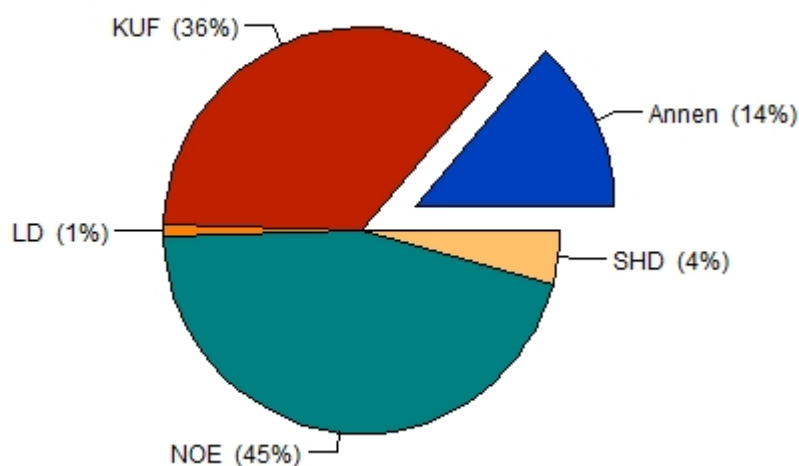
Figur 8 Finansieringskilder i KS' programportefølje 1996. Prosent

Mens finansieringen av KS' programmer er spredt på mange finansieringskilder, er finansieringen av MHs programportefølje konsentrert rundt et mindre antall departementer, (figur 9). SHD og KUF er de viktigste bidragsyterne. Resten av budsjettet er fordelt på NOE, KAD, BFD og «annen offentlig».

Figur 9 Finansieringskilder i MH's programportefølje 1996. Prosent.

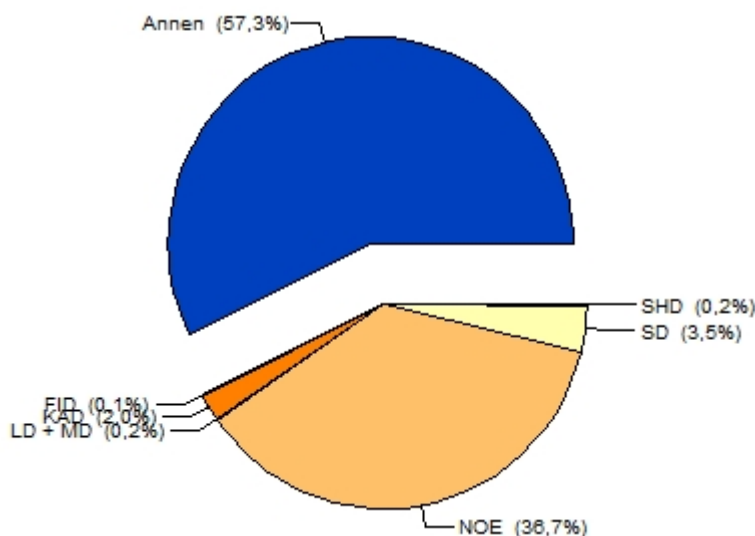
I NT er NOE klart største finansieringskilde, mens KUF følger som en god nummer to, (figur 10). 14 % av NTs programvirksomhet er dessuten egenfinansiert. Videre gir SHD og LD mindre bidrag til programvirksomheten innenfor dette området.

Figur 10 Finansieringskilder i NT's programportefølje 1996. Prosent.

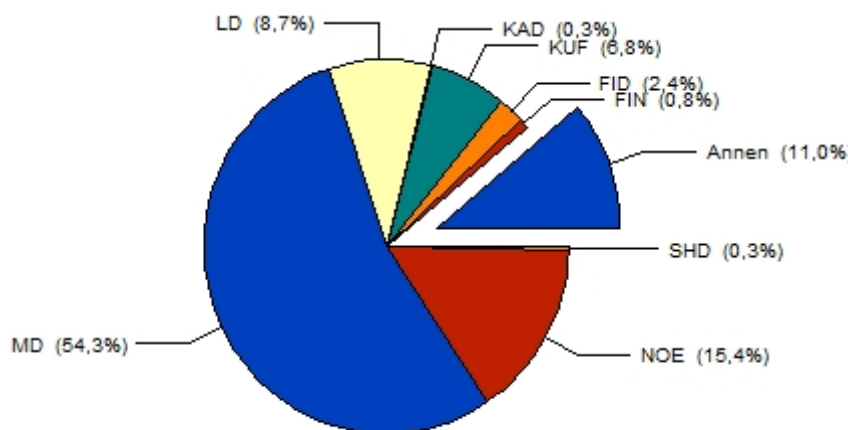
IE er som nevnt det området som med sin brukerstyrte forskning i størst grad baserer seg på egenfinansiering. NOE er naturlig nok viktigste bidragsyter blant departementene. KAD og SD er også relativt viktige finansieringskilder, mens FiD,

LD, MD og SHD bidrar med relativt ubetydelige beløp hver seg til IEs programportefølje. (Figur 11).

Figur 11 Finansieringskilder i IE's programportefølje 1996. Prosent.

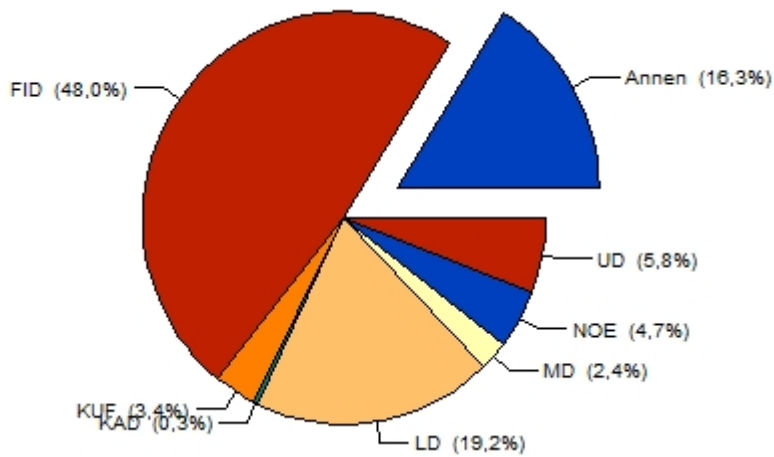
I MU ser vi igjen en bredere finansieringsprofil, (figur 12). MD er den dominerende finansieringskilde, men også NOE, LD og KUF er representert med betydelige bidrag til MUs programbudsjett. FID, FIN, KAD og SHD bidrar med mindre beløp.

Figur 12 Finansieringskilder i MU's programportefølje 1996. Prosent.

I BF er det FID

som framstår som langt viktigste bidragsyter, fulgt av LD. En del av programporteføljen har også egenfinansiering eller mottar offentlig finansiering utenom departementene. UD, NOE, KUF og MD er godt representert, mens KAD bidrar i ubetydelig grad. (Figur 13).

Figur 13 Finansieringskilder i BF's programportefolje 1996. Prosent.

3.3 Hvem styrer?

Av tabell 3 ser vi at gjennomsnittlig antall medlemmer i programstyrene jevnt over ligger i overkant av sju personer. Her er det små variasjoner mellom områdene. BF og IE har det høyeste gjennomsnittet med 7,9 personer, MH det laveste med 7,1 personer.

Tabell 3: Sammensetningen av programstyrene.

Område	Gj. snittlig ant. medl.	Gj. snittlig brukerandel (%)	Gj. snittlig forskerandel (%)	Gj. snittlig kvinneandel (%)
KS	7,3	40	60	40
MH	7,1	39	61	43
NT	7,3	29	71	34
IE	7,9	72	28	27
MU	7,4	42	58	39
BF	7,9	57	43	43
Totalt	7,5	46,5	53,5	38

Ser vi på *sammensetningen* av programstyrene, finner vi større variasjon. Vi har foretatt en grovklassifisering av programstyremedlemmene som henholdsvis forsker- og brukerrepresentanter¹⁷.

Vi ser at NTs programstyrer har den klart laveste gjennomsnittlige brukerandelen. Som tidligere nevnt, må dette ses i sammenheng med NTs særlige grunnforskningsansvar innenfor sitt område. Det er også naturlig at vi finner den høyeste andelen brukere hos IE, med gjennomsnittlig 72 prosent brukerrepresentanter i programstyrene. BF har også en høy brukerandel på 57 prosent.

I de generelle retningslinjene så vi at det også skal tas hensyn til kjønnsfordelingen ved sammensetningen av programstyrer. Kvinneandelen i programstyrene totalt sett er i gjennomsnitt 38 prosent. Den laveste kvinneandelen har IE med 27 prosent. MH og BF scorer høyest, begge med en kvinneandel på 43 prosent.

¹⁷ Det viktigste kriteriet for klassifisering er institusjonstilhørighet. Representanter som arbeider ved universitet, høyskole eller forskningsinstitutt, er klassifisert som forskere. Representanter fra offentlig forvaltning, fra næringsliv eller organisasjoner, er klassifisert som brukere. I tvilstilfeller har vi i tillegg sett på stillingsbetegnelse. Dette gjelder f.eks. for programstyremedlemmer som arbeider ved sykehus. Sykehusansatte med professortittel er f.eks. klassifisert som forskere, mens sykehusdirektører er regnet som brukere.

3.4 «Arven fra fortiden»

Nærmere halvparten av programmene i Norges forskningsråd i 1996 var «overlevninger» fra det tidligere forskningsrådssystemet. De fleste av disse var NAVF-programmer, men det var også en del tidligere NORAS- og NTNf-programmer i porteføljen. Tabell 4 viser hvor mange av programmene som er «arvet» på denne måten, og hvor de opprinnelig ble startet opp.

Tabell 4: Programmer overført fra det «gamle» forskningsrådssystemet

	NAVF	NTNF	NLVF	NFFR	NORAS	Kombinasjon	«Nye» progr.	Totalt
KS	7	1 ¹⁸	-	-	9	1	5	23
MH	7	-	-	-	1	3	3	14
NT	1	1	-	-	-	-	6	8
IE	-	4	-	-	-	-	15	19
MU	9	2	-	-	-	-	14	25
BF	-	-	1	2	-	1	13	17
Totalt	24	8	1	2	10	5	56	106

Vi ser at det særlig er i KS og MH hvor «arvefaktoren» er betydelig. Nesten fire femdel av KS' og MHs programportefølje i 1996 besto av tidligere NORAS- eller NAVF-programmer. Halvparten av områdets 14 programmer ble startet opp i tidligere NAVF. Av NTs åtte programmer regnes seks som nystartede. Også i IE er de fleste programmene startet opp etter etableringen av Norges forskningsråd, mens fire programmer er «arvet» fra NTNf. I MU er litt over halvparten av programporteføljen ny. Av de «gamle» programmene stammer de fleste fra NAVF. I BF regnes de aller fleste programmene som nye.

3.5 Hva slags programmer?

I kapittel to så vi at Forskningsrådet skiller mellom tre hovedtyper av programmer: grunnforskningsprogrammer, handlingsrettede programmer og brukerstyrte programmer. Tabell 5 viser hvordan de programansvarlige selv har klassifisert programmene innenfor de ulike områdene.

¹⁸ Program for lokal transportpolitikk (LOKTRA).

Vi ser at det er de handlingsrettede programmene som dominerer i KS. Av 23 programmer klassifiseres 13 som handlingsrettede, 7 regnes som grunnforskningsprogrammer, mens 3 klassifiseres som en kombinasjonstype eller som «annet».

Tabell 5: Type programmer i de ulike områdene

Område	Grunnforskning	Handlingsrettede	Brukerstyrte ¹⁹	Kombinasjon	Annet	Totalt
KS	7	13	0	2	1	23
MH	2	10	1	1	0	14
MU	3	19	2	0	1	25
NT	6	1	1	0	0	8
IE	0	1 ²⁰	16	1	1	19
BF	1	6	2	8	0	17
Totalt	19	50	22	12	3	106

Handlingsrettede programmer er viktige virkemidler også i MH og MU, der de utgjør rundt tre firedeler av programporteføljen. I NT finner vi det største innslaget av grunnforskning, med 6 av 8 programmer. Brukerstyrte programmer finner vi i første rekke hos IE, hvor 16 av 19 programmer oppgis å være brukerstyrte. I BF ser vi at en tredjedel av programmene klassifiseres som handlingsrettede. Ut over dette ser vi at de tre hovedkategoriene fungerer relativt dårlig i forhold til BFs programportefølje. Dette vises klart ved at rundt halvparten av BFs programmer er klassifisert som en kombinasjon av to eller flere av de tre hovedtypene.

I Forskningsrådets portefølje av 106 programmer sett under ett, klassifiseres litt under halvparten av alle programmene som «handlingsrettede». Grunnforskningsprogrammer og brukerstyrte programmer utgjør ca en femtedel hver i '96-porteføljen. Av kombinasjonstypen finner vi totalt 12 programmer, hvorav 8 i BF.

3.6 Programorganisering og søknadsbehandling

Som nevnt i kapittel to er det variasjoner mellom områdene bl.a. når det gjelder programstyrets bruk av forskningsledere og eksterne konsulenter i initiering,

¹⁹ I MH og NT hevdes hhv. "Program for næringsretta ideutvikling fra medisinsk forskning" og "Mobilitetsprogrammet" å være brukerstyrte. I MU gjelder brukerstyring for "Miljøteknologi-program Norge-Nordvest-Russland" og "Kommunalteknisk effektivisering og miljøvennlig utvikling.

²⁰ Gjelder programmet KAPBIO: Kapitalisering av bioteknologi.

utforming og behandling av prosjektsøknader. Videre varierer det i hvilken grad sekretariatsfunksjonen i programmene er plassert internt i Forskningsrådets administrasjon eller eksternt i forskningsmiljøene. Vi har også stilt spørsmål om hvilken utlysningsform som dominerer i programmene. Svarene på disse spørsmålene vil kunne gi en indikasjon på grad og type av dialog mellom programstyret og det forskningsutøvende nivå. (Spørsmål knyttet til programstyrets rolle i ulike faser av søknadsprosessen vil bli nærmere omtalt i avsnitt 3.8.)

Betegnelsen *forskningsleder* brukes primært om fagpersoner som programstyret engasjerer for å utføre ulike koordineringsoppgaver i programmet. Forskningsledermodellen er mest brukt i KS og MH, og i noen grad i MU. I de øvrige områdene er begrepet/ modellen ikke eksisterende eller ubetydelig. Her finner vi betegnelser som programkoordinator, programleder eller forskningskoordinator. Det er ikke alltid klart hvilke funksjoner som er knyttet til disse stillingsbetegnelsene. Tilsynelatende er det variasjon i begrepsbruken både mellom områdene og innenfor det enkelte område. Gjennomgående virker det imidlertid som om programleder og -koordinator-funksjonene har et mer administrativt preg enn forskningsleder-funksjonen.

Typiske arbeidsoppgaver for en forskningsleder i KS vil være å bidra i programstyrets arbeid med initierting av prosjekter, delta i vurdering og oppfølging av prosjekter og stimulere til formidling av forskningen. Forskningsledere kan også ha som oppgave å stimulere til kontakt og samarbeid mellom forskere og forskningsmiljøer. I KS er det engasjert forskningsledere til 12 av 22 programmer. I MH er det engasjert forskningsledere til fem av 14 programmer. I MU benyttes tre ulike modeller: 1) intern programkoordinator og eksternt forskningsleder, 2) intern koordinator og eksternt koordinator og 3) eksternt koordinator og intern kontaktperson. Betegnelsene brukes tilsynelatende litt om hverandre, og skillet mellom ulike funksjoner går ikke klart fram av vårt materiale. Vi har derfor ikke funnet det hensiktsmessig å forsøke å angi eksakte tall på bruk av forskningsleder i MU.

Sekretariatet i et program vil normalt bestå av en programkoordinator med nødvendig kontorstøtte. Programkoordinatoren rapporterer til programstyret, og kan være ansatt enten i Forskningsrådets administrasjon eller være en eksternt person som engasjeres til oppgaven. Plassering av sekretariatsfunksjonen i områdene går frem av tabell 6.

Tabell 6: Plassering av sekretariatsfunksjonen

	Internt	Eksternt	Kombinasjon
--	---------	----------	-------------

KS	17	2	4
MH	14	-	-
NT	4	2	2
IE	13	4	1
MU	15	5	4
BF	5	10	2
Totalt	68	23	13

I KS' programmer finner vi at sekretariatsfunksjonen er knyttet til Forskningsrådet i tre fjerdedeler av programmene. I fire programmer oppgis det at sekretariatsfunksjonen er delt mellom forskningsrådet og en ekstern institusjon, mens ett av programmene oppgis å ha et eksternt sekretariat. Forskningsrådet har også sekretariatsfunksjonen for alle programmene i MH og for et flertall av programmene i IE og MU. Løsningen med ekstern programkoordinator ser ut til å være mest brukt i BF, der ti av programmene oppgis å ha et rent eksternt eller en kombinasjon av eksternt og internt sekretariat.

Tabell 7 viser at det også er stor variasjon både mellom områdene og også innenfor det enkelte område når det gjelder bruk av eksterne konsulenter i søknadsbehandlingen.

Tabell 7: Bruk av eksterne konsulenter i søknadsbehandlingen

	Aldri	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Alltid	Ikke aktuelt
KS	5	12	3	-	1	1
MH	-	-	-	-	14	-
NT	2	2	1	2	1	-
IE	-	5	-	4	9	1
MU	6	8	5	4	-	-
BF	-	1	8	4	4	-
Totalt	13	28	17	14	29	2

Av tabellen ser vi at KS er det området som gjør minst bruk av eksterne konsulenter i sine programmer. I 17 av 22 programmer oppgis det at eksterne konsulenter aldri eller i liten grad benyttes. MH representerer det motsatte ytterpunktet som *alltid* benytter eksterne konsulenter i søknadsbehandlingen. Forklaringen på dette ligger i områdets spesielle to-trinnsmodell, der alle søknader også behandles i faggruppene. Faggruppene virker i denne sammenheng som en type eksterne konsulenter for programstyrene. For de søknadene som av særlige grunner unntas fra behandling i faggruppene, blir det trukket inn andre eksterne konsulenter i søknadsbehandlingen²¹. BF og IE gjør også relativt hyppig bruk av eksterne konsulenter.

Tabell 8 illustrerer svarene på spørsmålet om hvilken utlysingsform som er dominerende i det enkelte program. Vi opererte i utgangspunktet med kategoriene «fri utlysning», «anbudsinnydelse» og «direkte oppdrag». Det viste seg i tillegg å være aktuelt med en kombinasjonsmulighet.

²¹ Etter omleggingen av søknadsbehandlingen i MH i 1997 blir andre eksterne konsulenter enn faggruppene i liten grad benyttet i søknadsbehandlingen.

Tabell 8: Dominerende utlysningstype i programmene

	Fri	Anbud	Direkte oppdrag	Kombinasjon	Annet	Ikke aktuelt
KS	5	6	4	4	3	1
MH	13	-	-	1	-	-
NT	7	-	-	1	-	-
IE	10	-	-	6	2	1
MU	14	1	1	2	5	1
BF	17	-	-	-	-	-
Totalt	66	7	5	14	10	3

Vi ser at frie utlysninger (innenfor det tematiske området i det enkelte program) jevnt over synes å være den vanligste utlysningstypen i Forskningsrådets programmer. I KS derimot, og delvis også i IE og MU finner vi imidlertid et bredere spekter av utlysningstyper.

3.7 Evaluering

I kapittel to så vi at Forskningsrådet legger opp til en ganske restriktiv linje når det gjelder igangsetting av programevalueringer. Denne kartleggingen er dessuten rettet mot programmer som ennå ikke er avsluttet. Det er derfor ikke overraskende at bare et fåtall av de aktuelle programmene var blitt evaluert på tidspunktet da undersøkelsen ble gjennomført. Størst antall evalueringer finner vi i KS og MU, med henholdsvis fem og fire evaluerte programmer. I hvert av de fire øvrige områdene blir det oppgitt at det bare er gjennomført et par evalueringer. De fleste evalueringene er kombinasjoner av faglig evaluering og prosessevaluering og/eller evaluering av forskningens nytteverdi. Siden programmene ikke er avsluttet, dreier det seg hovedsakelig om såkalte underveis- eller midtveisevalueringer.

3.8 Programstyrets rolle

Det siste spørsmålet vi vil ta opp i tilknytning til programporteføljen -96, er knyttet til programstyrets rolle i beslutningsprosessen ut over de rent konkrete vedtakene om hvilke prosjekter som skal få støtte. Vi har bedt våre respondenter om å foreta en vurdering av programstyrets rolle i forbindelse med initiering av nye prosjekter, formulering og justering av prosjektforslag, og gjennomføring og evaluering av vedtatte enkeltprosjekter. På bakgrunn av disse svarene har vi laget en indeks for programstyrets rolle²². Tabell 9 viser hvordan programstyrene i de seks områdene fordeler seg i henhold til ulike verdier på aktivitetsindeksen.

Tabell 9: Programstyrets rolle. Aktivitetsindeks. (Programstyrets aktiviteter i ulike faser av beslutningsprosessen).

Område	Mindre aktivt	Middels aktivt	Aktivt	Totalt	Gj. snittl. indeksverdi
KS	6	9	6	21	16,1
MH	-	13	1	14	17,3
NT	4	4	-	8	11,9
IE	12	6	-	18	10,9
MU	9	13	1	23	14,7
BF	2	14	-	16	15,4
Totalt	33	59	8	100	14,4

²² Aktivitetsindeksen dekker spørsmålene 18 - 22 i spørreskjemaundersøkelsen.

Indeksen er en såkalt *additiv indeks*. Et programstyres plassering på indeksen framkommer ved å tilordne tallverdier til de ulike svaralternativene og så summere disse tallene for de fem spørsmålene om programstyrets rolle. Som et ytterpunkt kan vi tenke oss et programstyre som *aldri* tar initiativ til nye prosjekter, og som *aldri* bidrar i formulering, justering, gjennomføring og evaluering av prosjekter. Svaret *aldri* ville gi tallverdi 1 på hvert av de fem spørsmålene, noe som samlet ville gi indeksverdien fem. Den motsatte ytterkant ville være et programstyre som *alltid* tar initiativ til nye prosjekter osv. Et slikt programstyre ville få høyeste indeksverdi, 25. Vi har valgt å klassifisere programstyrene med plassering på indeksen mellom 5 og 12 som *mindre aktiv*, mellom 13 og 19 som *middels aktiv*, og mellom 20 og 25 som *aktiv*.

Vi ser at det bare er noen få programstyrer (8 %) som ifølge denne inndelingen vil kunne klassifiseres som aktive. De aller fleste av disse finner vi i KS. Et flertall av programstyrene (59 %) er middels aktive, mens en relativt stor andel (33 %) er mindre aktive. Særlig i IE, men delvis også i NT og MU finner vi at en relativt stor andel av programstyrene får en relativt lav score på denne aktivitetsindeksen. Om vi beregner en gjennomsnittsindeks for alle programstyrer innenfor det enkelte område, ser vi at variasjonene blir relativt små. IE og NT får da de laveste indeksverdiene, mens KS og MH scorer høyest på aktivitetsindeksen.

Denne indeksen fanger opp en begrenset del av aktørene og aktivitetene i beslutningsprosessen. Den fanger f.eks ikke opp programlederens eller administrasjonens rolle. Videre er den først og fremst knyttet til håndteringen av enkeltprosjekter. Mer strategiske oppgaver som planlegging av programmer samt utforming av vurderings- og prioriteringskriterier faller også utenfor. Vi skal derfor være forsiktige med å trekke konklusjoner om variasjoner i programstyrets rolle ut fra dette materialet. En nærmere analyse av programstyrets rolle ville kreve et annet undersøkelsesopplegg der man gikk tettere inn på ulike aktørers medvirkning i alle fasene i beslutningsprosessen.

3.9 Oppsummering

Gjennomgangen av Forskningsrådets programportefølje viser både likheter og forskjeller på tvers av områdene. *Antall programmer* varierer fra åtte i NT til over tyve i KS og MU. Antall programmer vil selvsagt avhenge av hvordan programmer defineres og avgrenses. Blant annet vil det være relevant å se antall programmer i forhold til *størrelsen på programmene*. Det er imidlertid vanskelig å finne gode mål for programstørrelse, bl.a. fordi budsjettallene alltid vil være beheftet med usikkerhet. Vi ser likevel en klar tendens til at IE gjennomgående har langt større programmer enn de andre områdene. Dette har sammenheng med at det budsjetteres med en betydelig grad av ekstern medfinansiering i IE-programmene. En annen viktig forklaring er at IE nesten utelukkende benytter seg av programmer som virkemiddel, mens NT på sin side gir en stor andel av sine forskningsmidler i form av såkalte "frie prosjekter". I tillegg vil naturligvis ulik kostnadsintensitet være en del av forklaringen på variasjonene i programstørrelse.

Når det gjelder programmenes gjennomsnittlige *varighet*, er det små variasjoner mellom områdene. Ser vi på "*alderen*" i programporteføljen, finner vi den eldste programporteføljen i MH og KS. Her finner vi også en rekke "overlevninger" fra det gamle forskningsrådssystemet i programporteføljen. Ut fra dette datamaterialet er det vanskelig å si hvilken betydning etablerte rutiner og tradisjoner fra det gamle

forskningsrådssystemet har hatt for formell struktur og beslutningsprosesser i programmene. Dette kunne imidlertid være et interressant tema å gå nærmere inn på i en mer prosessorientert studie av programvirksomheten.

En analyse av *finansieringsstrukturen* i programvirksomheten viser store ulikheter på tvers av områdene. Den bredeste finansieringsprofilen finner vi i KS, der en rekke ulike departementer bidrar til finansieringen av programmene. I de øvrige områdene ser vi at finansieringen av programmene er fordelt på et mindre antall finansieringskilder. Her gjenspeiles også sektororienteringen ved at sektordepartementene kommer inn som dominerende bidragsytere på sine respektive fagområder.

Rundt halvparten av programmene klassifiseres som såkalte *handlingsrettede* programmer. Disse er definert som programmer som primært er rettet inn mot offentlig sektor og interesseorganisasjoner. Målet med disse programmene er å bidra til å bedre kunnskapsgrunnlaget for planlegging på forskjellige forvaltningsnivå, for utvikling av offentlig sektor og for politiske beslutninger. Samtidig ser vi at frie utlysninger er den dominerende utlysingsform i programmene sett under ett. Dette innebærer at forskningsmiljøene står relativt fritt i utformingen av problemstillinger innenfor programmenes tematiske rammer.

Innenfor flere av dimensjonene i kartleggingen ser vi at NT og IE representerer ytterpunkter. Dette er naturlig ut fra ansvarsdelingen mellom de to områdene på det teknologisk-naturvitenskapelige området. NT har hovedansvaret for grunnforskningen, mens IE har et særlig ansvar for den brukerrettede forskningen på området. Dette gjenspeiles også i sammensetningen av programstyrene ved en overvekt av brukerrepresentanter i IE mot en like klar forskerdominans i NTs programstyrer. Felles for de to områdene er imidlertid en relativt svak kvinnerepresentasjon sammenlignet med programstyrene i de andre områdene.

Det er vanskelig ut fra denne kartleggingen å trekke noen generelle konklusjoner om likheter og forskjeller på tvers av områdene når det gjelder formell organisering og søknadsbehandling. Dette skyldes blant annet bruken av ulike stillingskategorier og begreper. Det er f.eks. uklart hvilke funksjoner som er knyttet til programkoordinator, programleder, forskningsleder og forskningskoordinator i de ulike områdene. Til dels virker det også som det forekommer ulike begrepsbruk innenfor det enkelte område.

Analysen av programstyrets rolle antyder at programstyrene i KS og MH spiller en annen og mer aktiv rolle enn programstyrene i IE. Dette materialet gir svært begrensede muligheter til å trekke noen generelle slutninger om hva disse ulikhetene består i. Også her kan ulik begrepsbruk være en del av forklaringen. En mer kvalitativt orientert undersøkelse ville i større grad kunne avdekke reelle forskjeller mellom områdene.

Hva sier kartleggingen oss om programorganiseringen i Norges Forskningsråd sett under ett? Gir programvirksomheten et bilde av en enhetlig organisering og administrasjon i tråd med begrunnelsen for opprettelsen av Norges Forskningsråd? I kapittel to så vi at det i stor grad er utviklet enhetlige generelle retningslinjer for programvirksomheten. Felles begreper og prosedyrer er nedfelt i policy-dokumenter som gjelder for hele Forskningsrådet. Det ser også ut til å være bred kjennskap til disse dokumentene og deres innhold i de ulike områdene. Vi kan derfor si at grunnlaget for en enhetlig organisasjon i stor grad er lagt gjennom utviklingen av felles begreper og prosedyrer på et overordnet strategisk nivå. Går vi ned på det operative nivået, ser vi likevel at det er stor variasjon mellom områdene. Disse ulikhetene kan blant annet skyldes trekk ved finansieringen av programmene, forskningsprosjektene karakter, etablerte tradisjoner og rutiner for organisering og søknadsbehandling m.v.

Forkortelser i notatet

Departementer

AD	Administrasjonsdepartementet
BFD	Barne- og familiedepartementet
FIN	Finansdepartementet
FID	Fiskeridepartementet
JD	Justisdepartementet
KUF	Kirke- og undervisningsdepartementet
KAD	Kommunal- og arbeidsdepartementet
KD	Kulturdepartementet
LD	Landbruksdepartementet
MD	Miljøverndepartementet
NOE	Nærings-, olje- og energidepartementet
SD	Samferdeselsdepartementet
SHD	Sosial- og helsedepartementet
UD	Utenriksdepartementet

Områder i Forskningsrådet

KS	Kultur og samfunn
MH	Medisin og helse
NT	Naturvitenskap og teknologi
IE	Industri og energi
MU	Miljø og utvikling
BF	Bioproduksjon og foredling

Figuroversikt

Figur 1	Antall programmer i de ulike områdene i Norges forskningsråd i -96.	20
Figur 2	Gjennomsnittlig budsjett pr. program i de ulike områdene.	23
Figur 3	Gjennomsnittlig budsjett pr. program pr. år i de ulike områdene.	23
Figur 4	Gjennomsnittlig budsjett pr. prosjekt (i program) i de ulike områdene.	24
Figur 5	Programmernes andel av totalbudsjettet i 1996 for de ulike områdene. Prosenttall.	24
Figur 6	Gjennomsnittlig antall prosjekter pr. program pr. år i de ulike områdene.	25
Figur 7	Totalbudsjettet for programporteføljen i 1996, fordelt på departement og andre finansierer.	27
Figur 8	Finansieringskilder i KS' programportefølje 1996. Prosent.	28
Figur 9	Finansieringskilder i MH's programportefølje 1996. Prosent.	28
Figur 10	Finansieringskilder i NT's programportefølje 1996. Prosent.	29
Figur 11	Finansieringskilder i IE's programportefølje 1996. Prosent.	29
Figur 12	Finansieringskilder i MU's programportefølje 1996. Prosent.	30
Figur 13	Finansieringskilder i BF's programportefølje 1996. Prosent.	30

Tabelloversikt

Tabell 1: Programmernes antall og størrelse i de ulike områdene i Norges forskningsråd i 1996. Gjennomsnittstall (unntatt «antall programmer» i de ulike områdene)	22
Tabell 2: Totalbudsjett (hele programperioder) for programporteføljen i 1996 fordelt på finansieringskilder. Tall i mill. kr og prosent.	26
Tabell 3: Sammensetningen av programstyrene.	31
Tabell 4: Programmer overført fra det «gamle» forskningsrådsystemet	32
Tabell 5: Type programmer i de ulike områdene.	33
Tabell 6: Plassering av sekretariatsfunksjonen.	35
Tabell 7: Bruk av eksterne konsulenter i søknadsbehandlingen.	36
Tabell 8: Dominerende utlysingsform i programmene.	37
Tabell 9: Programstyrets rolle. Aktivitetsindeks. (Programstyrets aktiviteter i ulike faser av beslutningsprosessen)	38

Kilder

- DOKSY 2-5-1, datert 30/5 -96, internt dokument.
- DOKSY 4-2-3-3, internt dokument.
- «Om forskningsprogrammer i Norges forskningsråd. Rapport fra en nedsatt arbeidsgruppe.» Internt notat, datert, 5/4 -95.
- Områdestyresak 47-93, om sammensetningen av programstyrene.
- Sak 18/93: Områdestyrets underutvalg: Forslag til kriterier for sammensetning, ansvarsavgrensning og prosedyrer for oppnevning.
- Sak MU 9.1/96: Strategi, plan og budsjett for evalueringsvirksomheten i MU.
- Sak BF 15/94, om programstyrets oppgaver.
- NTs håndbok, punkt 7.4, om programstyrets oppgaver og punkt 7.3, om bruk av programleder.
- Mandater for programstyrer i områdene.
- Områdestyresak 64-96, om programstyrets oppgaver.
- «Evalueringshåndbok for NFR», juni -96.
- DOKSY 3-7-20, internt dokument.
- Referat fra Forskningsrådets hovedstyremøte 26/1 -96, om programorganisering.
- «Budsjett 1996" og «Budsjett -96 for IE».
- Retningslinjer for søknadsbehandling i områdene.
- Faglige vurderingsskjemaer for søknader/søknadsbehandling i områdene.
- Retningslinjer for ekspertvurdering i områdene.

